Coördinatie van het cultureel gebeuren

Instituto di Cultura

Het Instituto di Cultura werd in 1978 opgericht als eilandelijke tegenhanger van het Bureau Cultuur en Opvoeding. Het begon heel bescheiden in het oude hospitaal onder leiding van Hubert Booi, toen deze al op pensioengerechtigde leeftijd was. Sinds 1983 heeft Leo Tromp de dagelijkse leiding, en langzamerhand is het Instituut een bekend begrip geworden in de samenleving. Na 1 januari 1986 en de opheffing van het landelijke bureau heeft het Instituto di Cultura als Dienst van het Ministerie van Welzijnszaken een belangrijke functie gekregen. Leo Tromp vertelt over de opzet van het instituut, zijn functie en de plannen voor de toekomst.

CULTURELE RAAD

Aanvankelijk stelde men de naam Dienst Culturele Zaken voor, maar we heetten al Instituto di Cultura; waarom zouden we dan een Nederlandse naam moeten krijgen? Een van onze doelstellingen is om nauw contact te onderhouden met stichtingen op cultureel terrein.

Daarom hebben we ambtshalve ook zitting in de Culturele Raad, die feitelijk pas in oprichting is en waarin alle instanties op cultureel terrein gecoördineerd worden.

In die Culturele Raad is de Overheid vertegenwoordigd door het Instituto di Cultura en de Deco; daarnaast heeft het C.C.A. dat al 35 jaar het culturele leven coördineerde twee vertegenwoordigers en verder zijn er een vijftal representanten van alle tot nu toe aangesloten particuliere instanties. Dat zijn er nu, hoewel de lijst nog niet compleet is en aanvulling behoeft, ruim twintig, die onderverdeeld zijn in vijf groepen:

1. creatieve kunst, zoals Fundacion Centro pa Educacion Creativo en de Fundacion Artesania Arubano, bijvoorbeeld;
2. literatuur en monumentenzorg, waarbij ook de Stinapa;
3. muziek, zang en dans, waar Simadanza en de Arubaanse muziekschool zijn aangesloten en ook Vivons en Chantant, en andere;
4. musea en toneel met Mascaruba, Teatro Experimental, Teatro Foro, Fundacion Museo Arubano en dergelijke;
5. de afdeling culturele presentaties, met de Kunstkring, Stichting Schouwburg en C.C.A.

Drs. Pancho Geerman is voorzitter van de negen bestuursleden, in de hele Raad zijn dus alle particuliere instanties op zuiver cultureel gebied verenigd om overleg te plegen. Samen vorm de ruim twintig instanties met elk een vertegenwoordiger een Raad van Advies, waarvan negen leden dus het bestuur vormen.

Het cultureel beleid blijft natuurlijk bij de overheid, de culturele raad vult het overheidsbeleid aan en draagt bij tot een gerichter cultureel beleid door middel van adviezen en voorstellen.

Ideeën over de opzet zijn er al wel gevormd, de uitvoering is nu een noodzaak geworden. Zeker nu de Sticusa in vijf jaar wordt afgebouwd omdat we plaatselijk willen bepalen hoe de financiële fondsen besteed worden. Prof. H. Hoetink heeft twee jaar geleden na een studie in opdracht van minister De Koning voorstellen gedaan voor de toekomst van de culturele ontwikkelingsfondsen. Deze worden nu in vijf jaar steeds meer afgevoerd van de Sticusa-begroting en rechtstreeks naar hier overgemaakt, waarbij dan 75% voor de Antillen van de Vijf is via de OKSNA en 25% voor Aruba.

De OKSNA is zuiver een ambtelijk overheidsapparaat, de Arubaanse Culturele Raad is dus anders van opzet, omdat juist het particulier initiatief het ruimst vertegenwoordigd is. Via de VENOA (Vertegenwoordiging Nederlandse Ontwikkelingsfondsen Aruba) zal het subsidiegeld nu rechtstreeks voor Aruba beschikbaar zijn.

De Culturele Raad moet initiatieven van particuliere organisaties waarborgen; hij geeft adviezen voor de toekenning van de fondsen. Maar eigenlijk zijn we nu pas begonnen met dit nieuwe systeem. Vorig jaar was er wel een bedrag om de OKSNA op te starten, maar geleidelijk worden er dus post van de Sticusa via de VENOA direct naar Aruba overgeheveld. Hier moet nu met projectdossiers worden uitgemaakt hoe dat geld besteed wordt.

In verband met de financiële situatie zijn er heel wat subsidies ingetrokken of bevroren door het vorige B.C. De Culturele Raad moet als spreekbuis van het particulier initiatief garanderen dat beschikbare gelden inderdaad voor cultuur bestemd worden, en niet bijvoorbeeld voor de aanleg van een weg of het betalen van een ambtenarensalaris.

De Raad moet ervoor zorgen dat de fondsen inderdaad gebruikt worden — het is jammer dat men steeds per kalenderjaar rekent — wat niet gebruikt wordt komt in het "stuwmeer" terecht en ben je feitelijk kwijt.

De Culturele Raad moet zorgen voor een begroting op basis van voorstellen van alle twintig instanties en die aanbieden aan de overheid, zodat het optimum voor cultuur wordt besteed.

Maar met de nieuwe regering moeten er bepaalde zaken nog weer duidelijk gemaakt worden die onder het vorige B.C. al afgesproken waren. Het Instituto di Cultura houdt contact met de groepen en helpt waar het kan.

JEUGD

Vroeger was er een Stichting Culturele Vorming in Schoolverband, maar die functioneert de laatste jaren niet meer. Nu proberen wij iets te doen voor de schoolgaande jeugd. We organiseren nu schoolvoorstellingen, wij hebben als instituut tentoonstellingen hier in ons gebouw of in de Openbare Bibliotheek en ook in Cas di Cultura georganiseerd. Maar beter was het dat de Stichting opnieuw tot activiteit zou komen.

Zo heeft Stanly Kuiperi plannen om via de "Fundacion Centro pa Educacion Creativo" voor de jeugd educatief-creatieve activiteiten te ontplooien; we zullen coördineren,

Leo Tromp

maar dit initiatief is nog helemaal in de beginfase.

Je hebt bij dit soort zaken te maken met alle scholen; eigenlijk zou er daarom een jaarprogramma moeten komen om voorstellingen, tentoonstellingen e.d. te plannen.

Vroeger hadden we een soort cultureel jongerenpaspoort. Zoiets zouden we graag weer willen invoeren, voor de jeugd en voor 60-plus bijvoorbeeld.

MUSEA

Als Instituut zijn we ook bezig te geraken tot één Stichting Musea Aruba. Er zijn nu drie musea: het archeologisch en het numismatisch museum die door ons worden verzorgd, en het historisch museum dat in oprichting is. Die zouden we willen samenvoegen tot één Stichting om garantie tot voortbestaan te hebben.

Het oude bibliotheekgebouw was door het vorige B.C. bestemd om de musea te concentreren — daar zou dan het archeologisch museum komen en het gebouw dat dan vrijkwam zou voor het numismatisch museum zijn en een op te richten natuurhistorisch museum. Dan stonden er dus vier musea op een rij in een straat — een soort museumstraat. Wat nu de bestemming van het oude bibliotheekgebouw wordt, weet ik niet.

Vorig jaar is de Stichting Monumentenzorg opgericht. Het Instituto had voor onderhoud een heel klein bedrag voor het schoonmaken van ruïnes en dergelijke. Maar meer kwam er niet omdat het een landelijke zaak van de minister was en het bleef maar bij een ontwerplandsverordening. Overheid, C.C.A. en Prins Bernhardfonds hebben vorig jaar het initiatief genomen en zijn tot oprichting van een stichting overgegaan, maar het probleem is nu weer om fondsen te krijgen. Misschien dat er internationaal iets beschikbaar is, bij de Unesco bijvoorbeeld.

Het Instituto heeft in zijn eigen gebouw — dat een oud klooster is — een eigen tentoonstellingszaal, maar die hebben we nu moeten afstaan — ik hoop tijdelijk — zodat we met het probleem zitten geen ruimte te hebben voor een permanente expositie van schilderijen en handenarbeids- produkten. Nu werken we samen met de Openbare Bibliotheek en het Cas di Cultura. Maar we hebben hier nog een prachtige kapel die gerestaureerd moet worden en die al jaren op de prioriteitenlijst staat. Daar zouden we tentoonstellingen, mini-concerten, theater, lezingen, films e.d. in kunnen verzorgen. We zijn hier bij de Sint-Franciscus kerk omringd door scholen; dus onze ligging voor activiteiten is ideaal.

CONTACTEN

Vroeger had je een Culturele Adviesraad voor het Koninkrijk; die is nu opgeheven. Maar er is nog geen vervanging voor gekomen. Een ad hoc commissie heeft wel voorstellen gedaan, maar Aruba heeft nog geen beslissing genomen voor zover ik weet. Er zijn gedachten over een Gemengde Commissie van Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba als Koninkrijksorgaan.

Inter-insulaire samenwerkings- overeenkomsten tussen Aruba en de Antillen van de vijf zullen er ook nog moeten komen. Vroeger werd dit vanzelf door het Bureau Cultuur en Opvoeding gedaan. De Arubaanse en Antilliaanse leden van de Gemengde Commissie zouden daar zitting in kunnen nemen. Interinsulaire culturele uitwisseling kon altijd op reiskostenvergoeding aanspraak maken. Dat bestaat nu niet meer en dat moet ook nog beslist worden. Vroeger kon je steeds rekenen op subsidie, bijvoorbeeld met de uitwisseling in de grote vakantie in samenwerking met Venezuela. Dat geld is nu weggevallen met de bezuinigingen, maar oorspronkelijk vond uitwisseling ook plaats zonder subsidie. Dat vergt meer van je zelf, maar we zouden het weer moeten proberen. Je moet niet elke activiteit afhankelijk stellen van subsidie — bepaalde dingen zijn belangrijk en je moet proberen dat ze gedaan worden met eigen initiatieven en creativiteit.

FOLKLORE

Wij organiseren een groot deel van het jaar — in het off-season — het Bonbini festival in Fort Zoutman, als vervanging van het vroegere Watapana-festival. Het is ter bevordering van de folklore en de verkoop van kunstnijverheid en fondsvorming voor sociaal-charitatieve groepen en kerkgenootschappen, die de keuken en bar exploiteren.

Het Bonbini-festival is bedoeld voor toeristen en de eigen mensen. In het begin waren er meer toeristen, nu komen er meer plaatselijke bezoekers. Bonbini is zuiver bedoeld voor de folkore, voor alles wat 'tipico' is. Er zijn nu diverse nieuwe groepen met vooral jonge mensen, wat heel positief is voor de "nation-building".

Je moet niet elke activiteit afhankelijk stellen van subsidie — bepaalde dingen zijn belangrijk en je moet proberen ze te doen met eigen initiatieven en creativiteit.

Radio-stations zouden trouwens ook wat meer belangstelling moeten kweken voor het eigene. In Venezuela is men verplicht een bepaald percentage lokale muziekprogramma's te brengen, zoals Radio Kelkboom hier nu al doet. De Overheid zou hier meer aan moeten doen, bijvoorbeeld door meer beurzen beschikbaar te stellen voor journalistieke opleidingen.

Het Instituut verzorgt diverse culturele programma's voor sociale instanties bij bepaalde gelegenheden: in het Huis van Bewaring, het hospitaal, Casa Cuna, Imeldahof, enz. We hebben jeugdtoneel en dans, maar ook caha di orgel. Nu de financiële situatie slecht is werken we ook veel met de Womensclub.

In het begin moesten we zelf alles doen; de laatste jaren doen de mensen zelf het meeste en hoeven we alleen maar te coördineren, bijv. in het Huis van Bewaring waar men eigen programma's verzorgt.

Ons probleem is voldoende medewerkers te krijgen, omdat de activiteiten vaak alleen na kantoortijd kunnen plaatsvinden. We hebben twee sociaal-culturele werkers in dienst die veel initiatieven nemen, maar het zou ideaal zijn als we bijv. een cultureel-antropoloog zouden kunnen aantrekken en goed kaderpersoneel in het algemeen.

Het Instituto heeft tot vorig jaar ook culturele programma's gemaakt voor de t.v. Bijvoorbeeld over het historisch belang van vlag en volkslied, over gebruiken met Kerst en Oudjaar, over de oorsprong van carnaval. Dit ging in goede samenwerking met de Mediadienst van de bibliotheek. Maar vorig jaar werd het opgeschort — we hopen dat dit weer kan doorgaan.

T.V.-programma's als "Nos Tera" en "Culturanan" van het landelijke cultuur-bureau zijn nu weggevallen. Daar zouden we op Aruba nu zelf voor moeten zorgen, waarvoor trouwens al een voorstel is.

ORALE GESCHIEDENIS

Wat ik graag zou willen is de orale geschiedenis van Aruba laten uitwerken. In ons instituut hebben we een botanische tuin, waar de zusters vroeger planten kweekten, met medicinale kruiden aangelegd. We hebben hierover veel met oude mensen gepraat, maar er moet nog zoveel gedaan worden: over oogsten, vissen, de oude goudwinning, gebruiken, geloof, enz.

Julio Maduro had zijn programma "Aruba y su pasado" — al die afleveringen zijn we nu aan het uitwerken om zijn materiaal volledig beschikbaar te hebben.

We zouden hiervoor een cultureel-antropoloog in dienst moeten nemen — er is waarschijnlijk iemand die nu afstudeert die we graag in dienst zouden nemen.

Ik heb iemand van de Unesco ontmoet die vertelde dat Jamaica een "memory-bank" heeft opgezet met steun van de Unesco, waar orale geschiedenis verzameld wordt. In december heb ik contact hierover opgenomen met Jamaica. En zo zouden we ook op dezelfde manier aan het werk moeten gaan — op het gebied van de muziek ook, en er zijn nog zo veel oude liederen die bewaard zouden verdienen te blijven. We zouden het professioneel moeten aanpakken. Als je met oude mensen praat, merk je hoeveel materiaal er is — dat per district vaak nog weer verschilt.

Er zijn voldoende projecten om voor te dragen aan de Culturele Raad!

Wim Rutgers